

УДК 332.012.2

В. В. Грецька-Миргородська

начальник управління інноваційного розвитку та іміджевих проєктів
Харківська міська рада
gmirsience@gmail.com

ІНСТИТУЦІАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ В ЄВРОСОЮЗІ: АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ СТАНДАРТИЗАЦІЇ

Метою даного дослідження є виявлення тенденцій процесу інституціалізації соціальних прав в Європейському союзі, для чого проведено огляд документів, які інституціалізують стандарти соціальних прав в Європейському союзі; систематизацію стандартів соціальних прав, які передбачені у цих документах; аналіз останніх змін стандартів, що задекларовані у Європейських засадах соціальних прав 2017 року; аналіз динаміки, змін структури соціальних прав та виявлення характерних рис. Періодом спостереження є проміжок часу від 1951 р. (перше прийняття Європейської соціальної хартії) до 2017 р. (прийняття документа «Європейські засади соціальних прав»).

В процесі дослідження було виявлено, що перелік стандартів розширюється із прийняттям кожного нового документа, при цьому швидкість зростання кількості стандартів із часом підвищується. Розширення та уточнення стандартів здійснюється головним чином за рахунок блоку загальних прав працюючих та блоку загальних соціальних прав. Найбільш стабільну динаміку має перелік стандартів захисту окремих верств населення. Найбільш вагомою частиною стандартів соціальних прав протягом періоду, що аналізується, є блок прав працюючих та умов праці.

Дослідження було проведено, базуючись на офіційних документах Ради Європи та Європейського союзу. Результати дослідження можуть бути використані як приклад формування соціальних стандартів у країнах, де не сформовано в повній мірі соціально орієнтованої економіки, в першу чергу для країн, що не входять до Європейського союзу, але мають зовнішній євроінтеграційний вектор розвитку, послідовність інституціалізації соціальних стандартів в Європейському союзі, є орієнтиром щодо розвитку соціально орієнтованої економіки у власній країні.

Ключові слова: соціально орієнтована економіка; стандартизація соціальних прав, Європейський союз.

JEL Classification: A13, J80, Z13.

V. V. Hretska-Myrgorodska

Head of Innovative Development and Image Projects Office
Kharkiv city council
gmirsience@gmail.com

INSTITUTIONALIZATION OF SOCIAL RIGHTS IN THE EUROPEAN UNION: ANALYSIS OF TRENDS OF STANDARDIZATION

The purpose of this study is to identify trends in the process of institutionalization of social rights in the European Union. This paper provides an overview of documents that institutionalize standards of social rights in the European Union; systematization of standards of social rights in these documents; an analysis of recent changes to the standards proclaimed in the European Social Funds 2017; analysis of dynamics, changes in the structure of social rights and identification of characteristic features. The period of observation is years from 1951 (the first adoption of the European Social Charter) until 2017 (adoption of the document "European Foundations of Social Rights").

In the course of the study it has been discovered that the list of standards is expanding with an adoption of a new document while a speed of growth in the number of standards with time is increasing. Extensions and refinement of standards are mainly carried out at the expense of general labor and social rights. The most stable dynamics has the list of standards of protection of separate classes of population. The most important part of social rights standards during the analyzed period is the set of employees' rights and the working conditions.

There search was conducted on the basis of official documents of the Council of Europe and the European Union. The results of the study may be used as an example of formation of social standards in the countries where socially oriented economy is not formed. It is oriented primarily at the non-European Union countries which

have an external European integration vector. Succession of institutionalization of social standards in the European Union is a benchmark for development of a socially-oriented economy in one's own country.

Keywords: socially oriented economy, institutionalization of social rights, European Union.

JEL Classification: A13, J80, Z13.

В. В. Грецькая-Миргородская

начальник управления инновационного развития и имиджевых проектов
Харьковский городской совет
grmirscience@gmail.com

ИНСТИТУЦИАЛИЗАЦИЯ СОЦИАЛЬНЫХ ПРАВ В ЕВРОСОЮЗЕ: АНАЛИЗ ТЕНДЕНЦИЙ СТАНДАРТИЗАЦИИ

Целью данного исследования является выявление тенденций процесса институционализации социальных прав в Европейском союзе, для чего проведен обзор документов, которые институционализируют стандарты социальных прав в Европейском союзе; систематизацию стандартов социальных прав, предусмотренных в этих документах; анализ последних изменений стандартов, задекларированных в Европейских основах социальных прав 2017 года; анализ динамики, изменений структуры социальных прав и выявления характерных особенностей. Периодом наблюдения является промежуток времени от 1951 г. (первое принятие Европейской социальной хартии) до 2017 г. (принятие документа «Европейские принципы социальных прав»).

В процессе исследования было выявлено, что перечень стандартов расширяется с принятием каждого нового документа, при этом скорость роста количества стандартов со временем повышается. Расширение и уточнение стандартов осуществляется главным образом за счет блока общих прав работающих и блока общих социальных прав. Наиболее стабильную динамику имеет перечень стандартов защиты отдельных слоев населения. Наиболее весомой частью стандартов социальных прав в течение анализируемого периода является блок прав работающих и условий труда.

Исследование было проведено, основываясь на официальных документах Совета Европы и Европейского союза. Результаты исследования могут быть использованы в качестве примера формирования социальных стандартов в странах, где не сформирована в полной мере социально ориентированная экономика. В первую очередь для стран, не входящих в Европейский союз, но имеющих внешний евроинтеграционный вектор развития, последовательность институционализации социальных стандартов в Европейском союзе является ориентиром по развитию социально ориентированной экономики в своей стране.

Ключевые слова: социально ориентированная экономика; стандартизация социальных прав, Европейский союз.

JEL Classification: A13, J80, Z13.

Постановка проблеми, аналіз останніх публікацій. Питання соціально орієнтованої економіки та соціального капіталу достатньо добре вивчене та досліджене (як приклад можна навести роботи (Задорожний & Радченко, 2003), (Бервено, 2007), (Гриценко, 2001), (Дикань, 2012) (Ситник & Гончаренко, 2012)). У вітчизняному науковому просторі дослідження соціально орієнтованої економіки та соціального капіталу сфокусовані в основному на теоретичних аспектах, що стосуються понятійного апарату, припущень, методології дослідження, якісних оцінок умов та тенденцій формування соціально орієнтованої економіки.

Слід відмітити необхідність кількісного підходу до аналізу даної проблематики, який передбачає методологію вимірювання, що базуються на системі показників та індикаторів соціально орієнтованої економіки. У цьому контексті варто відмітити роботи, що присвячені обговоренню таких показників, критичному аналізу існуючих методик, у тому числі системи європейських соціальних стандартів, їх імплементації в українських умовах (Гафарова, 2011), (Черленяк, 2008).

Мета статті. Метою даної статті є виявлення тенденцій процесу інституціалізації соціальних прав в Європейському союзі, для чого у дослідженні розглянуті наступні питання: огляд документів, які інституціалізують стандарти соціальних прав в Європейському союзі; систематизація стандартів соціальних прав, які передбачені у цих документах; аналіз останніх змін стандартів, що задекларовані у Європейських засадах соціальних прав 2017 року; аналіз динаміки, змін структури соціальних прав та виявлення характерних рис.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інституціалізація забезпечення соціальних прав та умов життя людини в Європейському союзі почалася із прийняття у 1950 році

Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод (а також протоколу до неї від 1952 року), у котрій країни-члени Євросоюзу задекларували свої обов'язки щодо забезпечення на своїй території громадянської та політичної свободи, що зазначені у цих документах (Council of Europe, 1950).

Наступним етапом слід вважати Європейську соціальну хартію, перша редакція якої була прийнята у 1961 році (Council of Europe, 1961). Вона започаткувала перші засади стандартизації соціальних прав та умов життя людини.

Подальшим кроком розвитку стандартизації став Додатковий протокол до Європейської соціальної хартії, який був прийнятий у 1988 році (Council of Europe, 1988). Наприкінці минулого століття у 1996 році відбулася чергова редакція цього документа (Council of Europe, 1996). На даний момент редакція 1996 року є остаточною. За нею Рада Європи щороку проводить моніторинг виконання вибраних положень у країнах Європи. В 2015 році моніторинг розглядав питання дітей, родин та мігрантів (Council of Europe, 2015), в 2016 – зайнятість, навчання та рівні можливості мігрантів (Council of Europe, 2016). В 2017 – здоров'я, соціальну безпеку та соціальний захист мігрантів (Council of Europe, 2017).

Звернемо увагу на тенденції змін, які відбувалися у стандартизації соціальних прав, умов життя та праці людини. Насамперед згрупуємо стандарти соціальних прав за ознакою суб'єкта: загальні соціальні права – передбачені для усіх або найбільш узагальнених верств населення; права працюючих та умови праці; захист уразливих верств населення – спрямовано на верстви населення, що мають об'єктивні властивості, які становлять їх у нерівні умови та можуть бути причиною уразливості.

Проаналізуємо еволюцію соціальних прав у контексті змін, які відбувалися у стандартизації.

Перша редакція Хартії 1961 року (далі – ЄСХ 1961) (Council of Europe, 1961) містила 19 стандартизованих прав (будемо з певною умовністю називати їх стандартами), і розклад їх був таким.

Блок 1. Загальні соціальні права – всього 5:

- 1.1. право на соціальне забезпечення для усіх працюючих та їх утриманців;
- 1.2. право на охорону здоров'я;
- 1.3. право на соціальну та медичну допомогу для осіб, що не мають достатньо коштів;
- 1.4. право на отримання послуг соціальних служб;
- 1.5. право родини на соціальний, правовий та економічний захист.

Блок 2. Права працюючих та умови праці – 8. Виділимо серед них права на працю та професію (А) та стандарти на умови праці (Б):

- А:
- A.1. право на працю;
 - A.2. право на справедливу винагороду, достатню для нормального рівня життя їх родин;
 - A.3. право працюючих та роботодавців на об'єднання для захисту своїх інтересів;
 - A.4. право працюючих та роботодавців на укладення колективних договорів;
 - A.5. право на професійну орієнтацію;
 - A.6. право на професійну підготовку;
 - A.7. право громадян країн, що підписали Хартію, займатися будь-якою діяльністю на територіях цих країн на рівних засадах з іншими громадянами.

- Б:
- Б.1. право на справедливі умови праці;
 - Б.2. право на умови праці, які відповідають вимогам безпеки та гігієни.

Блок 3. Захист окремих верств населення – 5:

- 3.1. право дітей та підлітків на захист від небезпеки фізичної та моральної шкоди;
- 3.2. право працюючих жінок на спеціальну охорону їх праці;
- 3.3. право працюючих інвалідів на професійну підготовку та соціальну реабілітацію;
- 3.4. право матерів та дітей на соціальний та економічний захист;
- 3.5. право мігрантів, що працюють, та їх родин на захист та допомогу.

Додатковий протокол 1988 року (далі – ЄСХ 1988) вніс 4 додаткові стандарти. Це зміни в основному до блоку 2 «Права працюючих та умови праці», а саме до підрозділу А:

- A.8. право працюючих на рівні права та можливості без дискримінації за ознакою статі;
- A.9. право на інформацію та консультації з питань підприємства;

та підрозділу Б:

- Б.3. право на участь у поліпшенні умов праці та виробництва.

Лише один стандарт був доданий до блоку 3:
 3.6. право осіб похилого віку на соціальний захист.
 Таким чином, перелік соціальних прав був розширений до 23 стандартів.
 Наступна редакція Хартії (ЄСХ 1996) продовжила тенденцію збільшення кількості прав, додавши ще 8.
 Блок 2: додано 5 пунктів, які усі можна віднести до групи А:
 А.9. право працюючих на захист у випадку зупинення зайнятості;
 А.10. право працюючих на захист у випадку неплатоспроможності роботодавця;
 А. 11. право на захист гідності на робочому місці;
 А.12. працюючі мають право на захист від дій, що надають їм шкоди;
 А.13. право на інформацію та консультації у процесі колективних скорочень штату.
 Блок 1. Перелік загальних соціальних прав розширено на 3 стандарти:
 1.6. право на відсутність дискримінації за ознакою родинного стану при прийомі на роботу;
 1.7. право на захист від бідності та соціального відторгнення;
 1.8. право на житло.
 Наступним етапом інституціоналізації можна вважати документ «Європейські засади соціальних прав» (European pillar of social rights, далі ЄСП 2017), який був прийнятий інституціями Євросоюзу у листопаді 2017 року (European Commission, 2017). Цей документ передбачає систематизацію та узагальнення соціальних прав у 3 групи (розділи) базових принципів, які повинні бути основою соціальних прав: розділ 1 – рівні можливості та доступ до ринку праці;
 розділ 2 – справедливі умови праці;
 розділ 3 – соціальний захист та соціальна інтеграція.
 Перший розділ включає 4 принципи (в дужках вказано кількість підпунктів – всього 7): 1) освіта, професійна підготовка та навчання протягом життя; 2) гендерна рівність (2); 3) рівні можливості; 4) активна підтримка зайнятості (3).
 Розділ «Справедливі умови праці» передбачає втілення 6 принципів (16 підпунктів): безпечна та адаптована зайнятість (4); заробітна плата (3); інформація про умови праці та захист у випадку звільнення (2); соціальний діалог та залучення працюючих (3); баланс між роботою та життям; здоров'я, безпека та адаптоване робоче середовище (3).
 Соціальний захист та соціальна інтеграція базується на 10 принципових правах (14 підпунктів):
 догляд за дітьми та підтримка дітей (2); соціальний захист; допомога по безробіттю; мінімальний дохід; доходи та пенсії по старості (2); охорона здоров'я; адаптація людей з обмеженими можливостями; послуги довгострокового догляду; житло та допомога для бездомних (3); доступ до основних послуг.
 Європейські засади соціальних прав (ЄСП) виходять з класифікації стандартів за ознакою предмета права, тобто на яке благо надається те чи інше благо. Для коректного співставлення із попередніми версіями соціальних стандартів перегрупуємо стандарти документа 2017 року згідно з критерієм суб'єкта права (табл. 1).

Таблиця 1

Систематизація стандартів соціальних прав ЄСП 2017

Систематизація за ознакою суб'єкта права	Принципи ЄСП 2017	Систематизація за предметом права (№ розділу)
Всього стандартів		37
Блок 1. Загальні соціальні права – 11	соціальний захист;	3
	допомога по безробіттю;	3
	мінімальний дохід;	3
	охорона здоров'я;	3
	послуги довгострокового догляду;	3
	житло та допомога для бездомних (3);	3
	доступ до основних послуг.	3
	освіта, професійна підготовка та навчання протягом життя;	1
рівні можливості	1	

Систематизація за ознакою суб'єкта права	Принципи ЄСП 2017	Систематизація за предметом права (№ розділу)
Блок 2. Права працюючих та умови праці – 17, у т.ч. група А – загальні права – 15	активна підтримка зайнятості: кожна людина має право на допомогу з працевлаштування;	1
	безпечна та адаптована зайнятість (4);	2
	заробітна плата (3);	2
	інформація про умови праці та захист у випадку звільнення (2);	2
Група Б – 2	охорона персональних даних, соціальний діалог та залучення працюючих (3);	2
	баланс між роботою та життям; здоров'я, безпека та адаптоване робоче середовище (2)	2
Блок 3. Захист окремих верств населення – 9	адаптація людей з обмеженими можливостями;	3
	догляд за дітьми та підтримка дітей (2);	3
	активна підтримка зайнятості (2);	3
	право молодих людей на підтримку після закінчення навчання чи пошуку роботи, право безробітних на підтримку;	1
	гендерна рівність (2);	1
доходи та пенсії по старості (2)	3	

Джерело: розроблено автором на основі (European pillar of social rights, 2017)

З урахуванням даних табл. 1 можна аналізувати динаміку зміни структури соціальних стандартів, починаючи з 1961 року (табл. 2).

Таблиця 2

Структура стандартів соціальних прав, 1961–2017 рр.

	ЄСХ 1961	ЄСХ 1988	ЄСХ 1996	ЄСП 2017
Всього стандартів	19	23	31	37
Блок 1. Загальні соціальні права	5	5	8	11
Блок 2. Права працюючих та умови праці, у т.ч. група А – загальні права, група Б – умови праці	9	12	17	17
Блок 3. Захист окремих верств населення	5	6	6	9

Джерело: розроблено автором на основі European Social Charter (Council of Europe, 1961), Additional Protocol to the European Social Charter (Council of Europe, 1988), European Social Charter (revised) (Council of Europe, 1996), European Pillar of Social Rights (European Commission, 2017)

Наочну картину змін кількості та структури стандартів соціальних прав дає рис. 1.

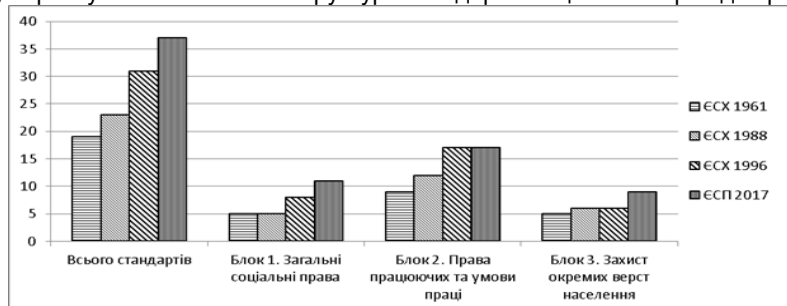

Рис. 1. Динаміка кількості стандартів соціальних прав, 1961–2017 рр.

Джерело: розроблено автором на основі European Social Charter (Council of Europe, 1961), Additional Protocol to the European Social Charter, (Council of Europe, 1988), European Social Charter (revised) (Council of Europe, 1996), European Pillar of Social Rights (European Commission, 2017)

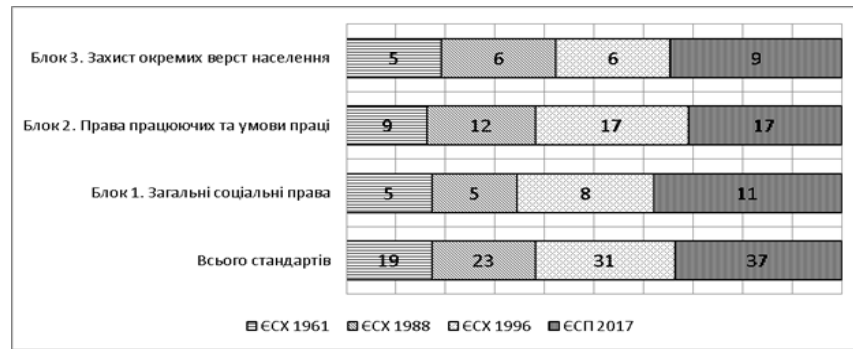

Рис. 2. Структура стандартів соціальних прав, 1961–2017 рр.

Джерело: розроблено автором на основі European Social Charter (Council of Europe, 1961), Additional Protocol to the European Social Charter, (Council of Europe, 1988), European Social Charter (revised) (Council of Europe, 1996), European Pillar of Social Rights (European Commission, 2017)

Висновки. Отже, для еволюції стандартів соціальних прав протягом періоду 1961–2017 років були характерні такі риси.

1. Поступово розширювався перелік стандартів, при тому із різною інтенсивністю: якщо за 1961–1988 рр., тобто за 27 років, він збільшився тільки на 4 пунктів, то за наступні 8 років (1988–1996) – вже на 8 пунктів, тобто вдвічі у порівнянні із попереднім періодом. Але з урахуванням тривалості періодів зростання сталося більше, ніж у 8 разів.

2. Розширення та уточнення стандартів здійснювалося головним чином за рахунок блоку 2, а саме групи А – загальних прав працюючих. За період 1961–1988 рр. блок 2 розширився на 3 пункти, у тому числі 2 в групі А, і тільки 1 стандарт додався до блоку захисту уразливих верств населення. А за наступні 8 років 5 пунктів розширили перелік загальних прав працюючих та 3 пункти були додані до загальних соціальних прав (блок 1).

3. Найбільш стабільну динаміку має перелік стандартів захисту окремих верств населення (блок 3): весь період 1961–1996 рр. він був розширений тільки на 1 пункт (рис. 1).

4. Тенденція на розширення переліку соціальних прав знайшла підтвердження і в 2017 році. ЄСП хоча і декларує базові принципи та певним чином агрегує стандарти прав, однак перелік цих принципів замість очікуваного зменшення внаслідок узагальнення збільшився на 6 пунктів. Це здійснилося виключно за рахунок збільшення загальних прав (на 3 пункти, як у попередньому періоді) та захисту окремих верств населення – теж на 3 пункти. Слід відмітити, цей блок прав зазнав найбільшого розширення на даному етапі.

5. Найбільш вагомою частиною стандартів соціальних прав протягом періоду, що аналізується, залишається блок прав працюючих та умов праці. У кількісному виразі він складає біля 50% загальної кількості прав, притому ця доля майже не змінювалася. Слід зазначити, що у стандартах 2017 року більше уваги приділяється загальним правам працюючих. Якщо на початку періоду у 1961–1996 роках акцент був на безпечних умовах праці, охороні та захисту від шкоди та загроз для здоров'я, то далі більше уваги стало приділятися відносинам з роботодавцями та забезпеченню не стільки фізичної безпеки, скільки економічному та юридичному захисту.

Література

1. Задорожний Г. В. Социальная экономика как научная область постнеклассического экономического знания / Г. В. Задорожний, Я. Ю. Радченко //Социальная экономика. – 2003. – №. 4. – С. 26-41.
2. Бервено О. В. Социальная экономика и социальное государство: актуальность необходимости создания в Украине / О. В. Бервено //Социальная экономика. – 2007. – №. 3-4. – С. 54-61.
3. Гриценко А. А. Социальная экономия как наука / А. А. Гриценко //Социальная экономика. – 2001. – №. 1. – С. 7-14.
4. Дикань В. Л. Європейська модель соціально орієнтованої економіки в реаліях України / В. Л. Дикань // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – №37. – С.13-19.

5. Ситник І. В. Модель формування соціально орієнтованого ринкового господарства в Україні та напрямки її реалізації / І. В. Ситник, Т. В. Гончаренко // Соціально-економічні проблеми розвитку промисловості. – 2012. – №3-4 (59-60). – С. 301-307.
6. Гафарова К. Е. Європейські соціальні стандарти та їх імплементація в Україні / К. Е. Гафарова // Академічний огляд. – 2011. – №. 1. – С. 34.
7. Черленяк І. І. Про методику дослідження ідентифікації європейських соціальних стандартів / І. І. Черленяк // Стратег. пріоритети. – 2008. – №. 4. – С. 9.
8. Council of Europe. European Convention on Human Rights // European Treaty Series. – No. 5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://rm.coe.int/1680063765>
9. Council of Europe. European Social Charter // European Treaty Series. – No. 35 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168006b642>
10. Council of Europe. Additional Protocol to the European Social Charter // European Treaty Series. – No. 128 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/128>
11. Council of Europe. European Social Charter (revised) // *European Treaty Series*. – No. 163 <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/163>
12. Council of Europe. EUROPEAN SOCIAL CHARTER Social Rights Monitoring 2015: Children, Family et Migrants // Офіційний сайт Ради Європи 35 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://rm.coe.int/1680593f8c>
13. Council of Europe. EUROPEAN SOCIAL CHARTER Social Rights Monitoring 2016: Employment, training and equal opportunities // Офіційний сайт Ради Європи 35 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://rm.coe.int/16806ebc63>
14. Council of Europe. EUROPEAN SOCIAL CHARTER Social Rights Monitoring 2017: Health, Social Security and Social Protection // Офіційний сайт Ради Європи 35 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://rm.coe.int/press-briefing-highlights-conclusions-2017/168077fee0>
15. European Commission. European Pillar of Social Rights // Офіційний сайт Європейської комісії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/sites/beta-political/files/social-summit-european-pillar-social-rights-booklet_en.pdf

References

1. Zadorozhnyi, G. V., & Radchenko, Ya. Yu. (2003) Social economy as a scientific area of post-non-classical economic knowledge. *Social economics*, 4, 26-41 (in Ukrainian).
2. Berveno, O. V. (2007) Social economy and social state: the urgency of the need to create in Ukraine, *Social economics*, 3-4, 54-61. (In Russian)
3. Gritsenko, A. A. (2001) Social economy as a science. *Social economics*, 1, 7-14. (In Russian)
4. Dikan, V. L. (2012) European model of socially oriented economy in the realities of Ukraine. *Bulletin of the Economy of Transport and Industry*, 37, 13-19. (in Ukrainian)
5. Sitnik, I.V., & Goncharenko, T.V. (2012) Model of formation of socially oriented market economy in Ukraine and directions of its realization. *Socio-economic problems of industry development*, 3-4 (59-60), 301-307. (in Ukrainian)
6. Gafarova, K. E. (2011). European Social Standards and their Implementation in Ukraine. *Academic Review*, (1), 34. (in Ukrainian)
7. Cherlennyak, I.I. (2008). On the methodology for research on the identification of European social standards. *Strategist. priorities*, (4), 9. (in Ukrainian)
8. Council of Europe (1950). European Convention on Human Rights, *European Treaty Series*, 5 [Electronic version] <https://rm.coe.int/1680063765>
9. Council of Europe (1961). European Social Charter // *European Treaty Series* - No. 35 [Electronic version] <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168006b642>
10. Council of Europe (1988). Additional Protocol to the European Social Charter. *European Treaty Series*, 128 [Electronic version] <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/128>
11. Council of Europe (1995). European Social Charter (revised) // *European Treaty Series*, 163 [Electronic version] <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/163>
12. Council of Europe (2015). EUROPEAN SOCIAL CHARTER Social Rights Monitoring 2015: Children, Family et Migrants. *Official site of Council of Europe* [Electronic version] <https://rm.coe.int/1680593f8c>
13. Council of Europe (2016). EUROPEAN SOCIAL CHARTER Social Rights Monitoring 2016: Employment, training and equal opportunities. *Official site of Council of Europe* [Electronic version] <https://rm.coe.int/16806ebc63>
14. Council of Europe (2017). EUROPEAN SOCIAL CHARTER Social Rights Monitoring 2017: Health, Social Security and Social Protection. *Official site of Council of Europe* [Electronic version] <https://rm.coe.int/press-briefing-highlights-conclusions-2017/168077fee0>
15. European Commission (2017), European Pillar of Social Rights. *Official site of European Commission* [Electronic version] https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/sites/beta-political/files/social-summit-european-pillar-social-rights-booklet_en.pdf